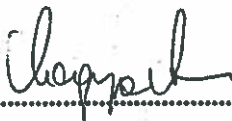

Javaslat a
„Feszty-körkép”
Magyar Értéktárba történő felvételéhez

Készítette:

Magyar Anna
a Csongrád Megyei Értéktár Bizottság elnöke

Szeged, 2016. szeptember 26.

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

Csongrád Megyei Értéktár Bizottság

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Magyar Anna, a Csongrád Megyei Értéktár Bizottság elnöke

Levelezési cím: 6720 Szeged, Tisza Lajos krt. 2-4.

Telefonszám: 62/886-833

E-mail cím: magyar.anna@csongrad-megye.hu

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése

Feszty-körkép

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☒ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti értéket tartalmazó értéktár megnevezése

Csongrád Megyei Értéktár [19/2014.(IV.11.) CsMÉB határozattal]

4. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

A körkép története

"A magyarok bejövetele" c. monumentális körképfestmény az 1896-os millenniumi ünnepek egyik legfőbb attrakciója volt, s ma is az Ópusztaszeri Emlékpark legnagyobb vonzereje.

A XVIII. század végétől ismert műfaj lényege, hogy a néző egy kör alakú épület közepén lévő pódiumról egy körbefutó festett képet lát, mely előtt műterepet alakítanak ki. A kettőt úgy hangolják össze, hogy azt érezzük, valóságos tájba csöppentünk. A körképfestészet elveinek és gyakorlatának megfelelően, a kompozíció kiindulópontja tehát a táj, amely keretet nyújt a lejátszódó cselekmény megfestéséhez.

Feszty Árpád 1891-ben határozta el, hogy panorámaképet fest, amikor Párizsban járva megnézte a Napóleon csatáját ábrázoló körképet. Úgy tervezte, a bibliai özönvíz történetét viszi vászonra, de apósa, Jókai Mór rábeszélte, hogy inkább a magyar történelem egyik jelentős epizódját örökítse meg, hisz közeleg a millenniumi ünnepségsorozat, s vállalkozásához a fővárostól, illetve az államtól is segítséget kaphat.

Feszty a hatalmas munkához segítőtársakat keresett. Együttműködésre kérte fel Mednyánszky Lászlót, Újváry Ignácot és Spányi Bélát, akik a tájképi részeket festették, de Vágó Pál és Papp Henrik is segítségére voltak a csoportjelenetek és egyes alakok megfestésében. A táborverési jelenetek a leteleplőkkel, sátrakkal, nyájakkal, gulyákkal Pállya Celesztin munkája során elevenedtek meg. Olgyai Ferenc, Barsy Adolf, Ziegler Károly és Mihalik Dániel is erejüket megfeszítve dolgoztak, hogy a határidős munka elkészüljön.

1894 tavaszára befejeződött *A Magyarok bejövetele* c. körkép festése, s megnyitása után a Városliget körkép palotájában elhelyezett mű óriási közönségsiker lett.

1898-ban a képet Londonba szállították a világiállításra, s csak 1909-ben tért vissza Budapestre, ahol ideiglenes faépületben kapott elhelyezést, mivel a korábbi épületet a Szépművészeti Múzeum építtetése miatt lebontották. 1944-ben a körkép épületét bombatalálat érte, s maga a kép is sérüléseket szenvedett. A felszabdalt, fahengerekre tekert képdarabokat a tulajdonosok átadták a Nemzeti Galériának.

1970-ben született a kormányzati határozat, hogy Ópusztaszeren Emlékpark létesüljön, s ekkor fogalmazódott meg az a gondolat is, hogy a honfoglalással kapcsolatos egyéb emlékek mellett itt kapjon új otthon magyarok bejövetele körkép is. A befogadásához szükséges kör alakú épület, a Rotunda a nyolcvanas évek közepére épült fel. A körkép eredeti, 1800 négyzetméteréből megmaradt 730 négyzetméternyi vászonfelületet 1991 és 1995 között az Ars Antiqua lengyel restaurátor csoport teremtette újjá.

Az elmúlt évtizedekben a körképen jelentős restaurátori beavatkozás nem történt, így időszertüvé vált a felújítása. 2016-ban a festményt portalanították és azokat a jeleneteit, amelyek igényelték, restaurálták.

A kép kompozíciója

A körképfestészet elveinek és gyakorlatának megfelelően, a kompozíció kiindulópontja a táj, amely a mű alapstruktúráját alkotja, és keretet nyújt a lejátszódó cselekmény megfestéséhez. A Volóci-völgyet, amelynek közepén található a kilátópont, a lemenő nap sugarai világítják meg. A napot a néző nem látja, a napszakra utalnak azonban a megnyúlt árnyékok és a vörösben játszó színek. A fény kissé szórt, mintha a napot felhő vagy pára takarná.

A terep, amelyen a cselekmény játszódik, nyugati irányba lejt, s egyúttal ki is nyílik nyugat felé. A keleti részen látható három jelenet jóval tömörebb és intenzívebb ábrázolása, a helyszínül szolgáló terep meredeksége, valamint a kavargó por vagy felhők által eltakart alacsony látóhatár - nyomasztóan hat a nézőre, aki így megkönnyebbüléssel fordul azon jelenetek felé, amelyeknek háttere az egyre táguló síkság és az Alföld derült égboltja.

A vászon kolorisztikája tekintetbe veszi a napszakot (kora est) és a megvilágítást, amely a körkép sajátosságainak megfelelően változik. A magyar szekerek bevonulása jelenetben látható szinte frontális megvilágítástól a csatajelenetek és a táborverés oldalsó megvilágításán át egészen a hátsó megvilágításig. A frontálisan és oldalfénnyel megvilágított jelenetek háttere sötét, szinte homogén, míg a hátulról megvilágított részek hátterét a világos, messzire táguló, középső térréteget alkotó tájrészletek adják. Az előtér megvilágítása a feltételezett napszakhoz alkalmazkodik - a frontálisan megvilágított keleti részek egy kissé magasabban helyezkednek el, s ez a tény enyhe világosságukban jut kifejezésre. A színskála alapvetően a késői müncheni iskola szellemét tükrözi - a vörösesbarnák, a zöldek, az égbolt esetében a szürkék és halványkékek dominálnak.

A festés módja a körkép követelményeihez igazodik, hiszen ennek vásznát tíz-egynéhány méterről szemléli a néző. Az első térrétegek festési technikája a müncheni iskolához tartozó művészek: Wilhelm von Diez, Ernst Zimmermann, Frank Duveneck, Wilhelm Leibl és Franz von Lenbach technikájához áll közel. A tájrészletek viszont a XIX. század második felének müncheni tájképfestőinek - Adolf Lies, Ludwig Willroider és Louis Neubert, valamint Franz von Defregger - munkáival mutatnak rokonságot.

Feszty Árpád körképében a fent említett, a müncheni iskola technikájához kapcsolódó megoldásokon kívül egy sor más érdekes kompozíciós megoldásra is felfigyelhetünk, amelyek a müncheni akadémikus festészet hatását éppúgy mutatják, mint a francia inspirációt. A kérdés önálló, részletes feldolgozást igényel, bizonyos analógiákat azonban már a jelenlegi kutatási szakaszban is ki lehet emelni. Ezek közé tartozik mindenekelőtt A magyar szekerek bevonulásának jelenete, amely a müncheni iskolára oly jellemző "kamerára futásos" megoldással készült. Analógiaként említhetjük meg itt József Chelmoński 1881-ben Párizsban Grand Prix-t nyert Négyesfogat és az 1878-as Török foglyok szabadon bocsátása c. képét vagy József Brandt Visszatérés zsákmánnyal c. alkotását. A Hadizsákmány jelenet viszont igen szoros kapcsolatban van Paul-Joseph Jasminnak a Párizsi Szalonban, 1893-ban kiállított Brennus és zsákmányának egy része c. festményével.

Ez esetben az analógia a jelenet kompozíciójára (a Feszty-körképen megfordítva) ugyanúgy vonatkozik, mint eszmei mondandójára: a francia képen a meztelen és félmeztelen rabnők hasztalan imádkoznak oltalomért a pogány istenséghez. A körkép is hasonló helyzetet mutat be. Némely alak valóban az akadémiai festészet jellegzetességeit idézi - a szekerek közeledésének jelenetében a magyar asszony gyermekével mintha Adolph-William Bourgeois 1878-as Visszatérés szüretéről c. művének változata volna, a szekéren mellette látható nők pedig Delacroix török nőire emlékeztető pózban ülnek.

A táltos oltára körül vad táncot lejtő papnők jelenete a szívesen festett bacchanália ábrázolásokra emlékeztet, akár Giovanni Muzioli Bacchus szentélye, akár az egyébként szintén "müncheni iskolás" Teodor Axentowicz Kolomyjka c. festményét említjük példaként. Lazább kapcsolatokat figyelhetünk meg, főleg az öltözékek és a hangulat tekintetében a kőkorszaki emberek életének bemutatására specializálódott francia Fernand Cormonnal.

Hangsúlyozni kell azonban, hogy a más festők képeiből vett idézetek alkalmazása vagy az ihlető forrás szinte tüntető mutogatása az akadémikus festészetben szabálynak számított, és nem volt semmi köze a mai értelemben vett plágiumhoz, sokkal inkább az alkotó szakmai erudícióját volt hivatott bizonyítani.

5. Indoklás a Magyar Értéktárba történő felvétel mellett, kitérve a nemzeti érték országos jelentőségének bemutatására

A maga nemében egyedülálló, monumentális alkotás a romantika szemüvegén keresztül mutatja be hat egymáshoz kapcsolt jelenetben a magyarok bejövetelét a Kárpát-medencébe. Országos kuriózum: ez az egyetlen körkép van hazánkban.

A Feszty-körkép kétségkívül – már témáját tekintve is – nemzeti szempontból meghatározó jelentőségű, a magyarságra jellemző alkotás, amely nemzettudatunkat erősíti, bárhol is éljünk a világon. Kiemeli különlegességét a kulturális örökség védelméről szóló törvény 2013. évi módosítása is, amely a körképnek otthon adó Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékparkot nemzeti emlékhellyé nyilvánította.

6. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

A) KÖNYVEK, ALBUMOK

A magyarok bejövetele : Feszty Árpád körképe : A nemzet Árpád vezérlete alatt elfoglalja ezt a hazát

Budapest : Magyar Körkép-Társaság, 1896

Árpád fejedelem honfoglalása : Feszty Árpád történelmi körképe / Zajti Ferenc

Budapest : Pátria Ny., 1944

Feszty Árpád élete és művészete / Feszty Masa, Ijjas Antal

Budapest : Múzeumi Ismeretterjesztő Közp. Propaganda Osztálya, [1966].

Vég nélküli képek : Körkép a körképről / Győri Lajos

Budapest : Győri L., 1989

A Feszty-család története / Feszty István

Tatabánya : Mikrolin Ny., 1989

Feszty körkép : A magyarok bejövetele / [publ. by Feszty-körkép Alapítvány]

Szeged : Feszty-körkép Alapítvány, 1992

A Feszty-körkép története a milleniumtól a millicentenáriumig / Szűcs Árpád
Balástya : Pyxis-II BT, 1995

A Feszty-körkép restaurálása / Szűcs Árpád, Wójtowicz Ryszard
Balástya : Pyxis-II BT, 1995

A magyarok bejövetele / [szerk. Esztergályos Jenő] ; [fotók Dömötör Mihály et al.]
Celldömölk : Apáczai, 1996

Két körkép / Kovács Ákos
Budapest : Sík, 1997

A magyarok bejövetele : Ezer évvel ezelőtt a nemzet Árpád vezetésével elfoglalja a hazát : Feszty
Árpád körképe : hézagpótló leírás : Ópusztaszer.
Szeged : Adler és Társa Kft., 2000
A magyarok bejövetele / [szerk. Esztergályos Jenő]
Celldömölk : Apáczai, 2000

Körkép zsebben : Feszty-zsebkönyv : Feszty Árpád A magyarok bejövetele : körkép :
Ópusztaszer, Nemzeti Történeti Emlékpark, Rotunda
Szeged : A&T K., 2000 ([Szeged] Délmagyarország)

Árpád fejedelem honfoglalása : hogyan jött létre a Feszty-körkép (a Magyarok bejövetele / Zajti
Ferenc
Újfehértó : Újfehértói Városi Múzeum, 2001 (Nyírbátor : ZsZs)

"... örültek házába akartatok záratni" : Jókai Mór kiadatlan levelei és Feszty Árpádné Jókai Róza
visszaemlékezései / sajtó alá rend. és a jegyzeteket írta F. Almási Éva
Budapest : Enciklopédia, 2001

A magyarok bejövetele : a nemzet Árpád vezénylete alatt elfoglalja ezt a hazát : Feszty Árpád
körképe / [... kiad. az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékpark Kht.]

Ópusztaszer : Ópusztaszeri Nemz. Tört. Emlékpark Kht., 2003 (Szeged Juhász)

<http://www.opusztaszer.hu/rotunda/feszty-korkep>

Szűcs Árpád-Wójtowitz Malgorzata: A Feszty-körkép, Helikon Kiadó, 1996, 46-48. oldal

<http://mek.oszk.hu/01500/01591/html/elemzes.htm#4>

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Feszty-k%C3%B6rk%C3%A9p>

B) CIKKEK, TANULMÁNYOK

Feszty Árpád
Művészet, Tizenharmadik évfolyam, 1914 Hatodik szám 289-296. oldal

Szűcs Árpád: Körképünk: A magyarok bejövetele
Szeged. 1993. aug. 8-13. oldal

Czigány Magda: Virtuális történelem : a körkép közelről
Magyar nemzet, 58. évf. 291.sz. 1995. dec. 12. 14. oldal

Szűcs Árpád: Az újonnan restaurált Feszty-körkép
Magyar múzeumok 1. 1995. 2. 8-11. oldal

Kovács Ákos: Magyar Nemzeti Disneyland. Feszty-körkép
Magyar narancs. 7. 1995. 27. 30-31.

Kovács Ákos: A Feszty-kép
Mozgó világ. 21. 1995. 7. 19-93.

Wojtowicz, Ryszard: Elkészült a Feszty-körkép
Népszabadság. 53. 1995. 156. 9.

Szűcs Árpád: A Feszty-körkép Ópusztaszeren
Honismeret, 1996/3. 3-5. oldal

Kovács Ákos: Feszty Árpád és a körkép
Ars Hungarica. 24. 1996. 1. 87-102. 2 t.

Sinkó Katalin: Pusztaszer[!] ürügyén: emlékhely, kiállítás és idegenforgalom
Új művészet. 7. 1996. 8. 4-17, 71-75. oldal

Kovács Ákos: Zár gondnokság alatt. /A Magyarok bejövetele Rt. 1932-1933-ban./
Budapesti negyed. 16-17. 1997. 127-144. oldal

Angyal János: Körkép a Feszty családról
Napi Magyarország. 2. 1998. 301. 20.

Bak János: Merengések a Feszty-körképről
Beszélő, 2000 november

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe: www.opusztaszer.hu

**III.
MELLÉKLETEK**

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja:

<https://www.dropbox.com/sh/mgxgxtmhcxlutua/AADNGkqHJDgnYgYd4X18qepla?dl=0>

2. A Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatójának támogató levele

3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM

Ungarisches Nationalmuseum Hungarian National Museum

Támogatói nyilatkozat a „Feszty-körkép”-nek a Magyar Értéktárba történő felvételéhez

A történelem nem csupán az, amit a múlt egy adott pillanatáról a történészek kiderítettek, hanem az is, ahogy arra visszaemlékezünk. Sőt, magának a visszaemlékezésnek is megvan a története! Kiváló régészek és történészek fáradhatatlan feltáró és kutatómunkája során egyre többet tudunk a honfoglalás koráról, a magyar törzseknek a Kárpát-medencében való megtelepedéséről. És egyre többet tudunk arról is, miképp ünnepelte ezt a jeles eseményt nagyapáink nemzedéke a millenáris századfordulón, létrehozva egy olyan nagyszabású látványosságot, amelyhez alig akad hasonló szerte a nagyvilágban.

Ez az egyedülálló alkotás a nemzeti érzelmvilág fejlesztése, a fiatalabb nemzedékek hazafias nevelése szempontjából is meghatározó jelentőségű. Messzemenően egyetértek azzal az alapos indoklással, ahogyan a javaslattevő Csongrád Megyei Értéktár Bizottság – Magyar Anna elnökletével – részletesen méltatja a Feszty-körképnek, az Ópusztaszeri Emlékpark monumentális alkotásának értékeit.

Tekintettel a Feszty-körkép történeti és művelődéstörténeti jelentőségére, komplex művészi és tudományos értékeire, nemzetpedagógiai és emlékezetpolitikai fontosságára, a Magyar Értéktárba történő fölvetését messzemenően támogatom.

Budapest, 2014. július 23.

Csorba László
főigazgató

NYILATKOZAT

A javaslat mellékletét képező, a „Feszty-körkép” nemzeti értékről készített, a Csongrád Megyei Önkormányzat fotóarchívumából származó képek a magyar nemzeti értékek és hungarikumok gondozásáról szóló 114/2013. (IV.16.) Korm. rendeletben ilyen feladattal felruházott szervezetek által térítésmentesen felhasználhatók.

Szeged, 2014. július 16.

Magyar Anna

a Csongrád Megyei Közgyűlés elnöke

CSONGRÁD MEGYEI ÉRTÉKTÁR BIZOTTSÁG
6741 Szeged, Rákóczi tér

Kivonat
a Csongrád Megyei Értéktár Bizottság 2014. április 11. napján tartott zárt ülése
jegyzőkönyvéből

19/2014.(IV.11.) CsMÉB

Tárgy: A „Feszty-körkép” felvétele a Csongrád Megyei Értéktárba

Határozat

A Csongrád Megyei Értéktár Bizottság megtárgyalta a Feszty-körkép Alapítvány által benyújtott, a „Feszty-körkép” mint nemzeti érték Csongrád Megyei Értéktárba történő felvételére irányuló javaslatot.

1. A Bizottság megállapítja, hogy a „Feszty-körkép” a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvény 1.§ (1) bekezdés j) pontja alapján *megalapozott* és *megfelel* a törvényben és a magyar nemzeti értékek és a hungarikumok gondozásáról szóló 114/2014. (IV.16.) Korm. rendeletben foglalt feltételeknek.
2. A Bizottság a „Feszty-körkép” nemzeti értéket a Csongrád Megyei Értéktárba *felveszi* és a *kulturális örökség* szakterületenkénti kategóriába sorolja.
3. A Bizottság kiemelkedő történeti, kulturális, néprajzi értékére való tekintettel indokoltnak tartja e nemzeti értékünk beemelését a *Magyar Értéktárba*, majd – az eljárásrend betartásával – hungarikumként történő elismerését is, amelyhez azonban szükségesnek tartja a Magyar Nemzeti Múzeum támogatását, ajánlását is.
4. A Bizottság megítélése szerint a „Feszty-körkép” kiemelkedő nemzeti értéknek tekinthető, ezért felkéri elnökét, hogy – a Magyar Nemzeti Múzeum támogató/ajánló levelének benyújtását követően – tegyen javaslatot annak felvételére a Magyar Értéktárba.
5. A Bizottság felkéri elnökét, hogy intézkedjék a Csongrád Megyei Értéktárba felvett nemzeti érték közzétételéről a Csongrád Megyei Önkormányzat honlapján.

A határozatról értesítést kap:

- Magyar Anna, a Csongrád Megyei Értéktár Bizottság elnöke
- Vadász Csaba, Csongrád megye főjegyzője
- Ökrös Mariann kuratóriumi elnök, Feszty-körkép Alapítvány
- Hoffmann Balázs ügyvéd, Hoffmann Ügyvédi Iroda
- Dr. Fazekas Sándor, vidékfejlesztési miniszter, a Hungarikum Bizottság elnöke
- Dr. Csorba László főigazgató, Magyar Nemzeti Múzeum
- irattár

Magyar Anna
a Csongrád Megyei Értéktár Bizottság
elnöke

